

Nieuwsbrief 16

oktober '22

Kijken in de spiegel van de wereld Hoe kunnen we stevig blijven staan? Het werk van de volksgeesten/engelen De volksziel van Rusland

Lieke Schwaiger-Dijkstra en Roland Schwaiger

Lieve mensen,

Deze nieuwe brief gaat niet over de natuurwezens, maar wel over andere geestelijke wezens, de volksgeesten/engelen. Zij hebben net als de natuurwezens mensen nodig die bereid zijn om geestelijk (naar de geest toe) te groeien. Zij hebben de taak de mensheid met vernieuwende impulsen te inspireren.

Zo gebeurde er iets bijzonders. Toen we ons verdiepten in geestelijke achtergronden van de huidige wereldsituatie kregen we niet alleen meer begrip over het conflict tussen het Oosten/ Rusland en het Westen/ Europa /Amerika, maar ook over ons eigen leven.

We werden geïnspireerd om op een nieuwe manier naar ons eigen leven kijken en naar de wereld om ons heen.

Kijken in de spiegel van de wereld

In onze vorige nieuwsbrief schreven we over de extreme maatregelen van de Oostenrijkse regering in verband met de Coronapandemie; met name de inentingsplicht voor iedereen. De nieuwe inzichten die we daarover kregen maakten op zich de situatie niet beter, maar we leerden wel om met meer aandacht naar de geestelijke achtergronden ervan te kijken. We voelden dat we daardoor sterker en krachtiger werden, ondanks alle toestanden om ons heen. En dan ineens onverwacht de uitbraak van een oorlog in de Oekraïne. De pijn en het lijden veroorzaakt door de oorlog maakte diepe indruk op ons. We werden daardoor - net als bij de pandemie – ook met onze eigen pijn en angsten geconfronteerd.

Aan de andere kant werden we geïnspireerd door de moed en strijdlust van het Oekraïense volk, waarmee ze hun eigenheid - de ontwikkeling en bestemming van hun volksziel - beschermen.

We begrepen: *door het lijden in de wereld worden we geconfronteerd met onze eigen angsten en pijnen om daaraan die kracht te ontwikkelen om met moed er doorheen te durven gaan.*

Deze gevoelens toe te laten is niet makkelijk. Soms is er te veel pijn en sluit het bewustzijn zich hiervoor nog af. Het laat je vaak- *weet ik uit eigen ervaring* - eerst verstarren en zeer vasthoudend op oude voet doorgaan totdat je vastloopt en echt niet meer verder kunt.

Dat is het moment dat er verandering komt en je voelt, ik ben het zelf, ik mag kiezen óf in liefde verantwoording nemen óf de schuld geven aan de ander - de wereld.

Bij dat laatste zitten we direct in een negatieve sfeer van ruzie/oorlog, want alles wat we uitstralen weerkaatst als een spiegelbeeld naar ons terug en dat is nu juist wat de huidige chaos in de wereld ons laat zien. De oorlog in de Oekraïne is dan ook niet iets wat alleen Rusland en de Oekraïne aan gaat, maar ons allemaal.

Hoe kunnen we stevig blijven staan?

De vraag rijst steeds meer in ons op, hoe kunnen we in deze tijd van grote onrust, stevig blijven staan? Hoe kunnen wij ons evenwicht bewaren in een tijd waarin geen zekerheid bestaat? We kwamen de volgende uitspraak van Rudolf Steiner tegen, die zowel voor de toenmalige als ook op de huidige wereldsituatie van toepassing is. ¹⁾

In de komende stormachtige tijd sterft langzaam het oude leven zoals we dat kennen af en uit leed en pijn wordt de kracht geboren voor een nieuwe ontwikkeling. De gezichtspunten van de geesteswetenschappen hierover zullen ons in komende tijden sterken met de kracht van hoop en vertrouwen.

Deze uitspraak trof ons zo, omdat we daadwerkelijk de situatie in Oostenrijk beter konden (ver)dragen en met meer moed en vertrouwen naar de toekomst konden kijken, nadat we inzicht kregen over de geestelijke achtergronden. Met name, dat elk land/volk een eigen bestemming heeft die in de volksziel verborgen ligt.

We leerden aanvoelen dat niets zomaar gebeurt. Er is een hogere geestelijke reden voor, al begrijpen we vaak nog niet direct welke dat is.

De moeilijkheid is dat we zo bedolven worden door een grote hoeveelheid verdraaide informatie van de media, dat waarheid en onwaarheid bijna niet van elkaar te scheiden zijn. Het bestuderen van geesteswetenschappen heeft ons geholpen daarvoor waakzamer te worden en alle details die ons voorgeschoteld worden eerst maar eens naast ons neer te leggen. Dat hielp ons om meer gevoel te krijgen voor wat waarheid is en wat beslist niet.

Bisschop Tutu over democratie

Iets wat we met ons gevoel helemaal konden beamen als een onomstreden waarheid, vonden we in een oud televisiefragment van Ivo Niehe. In een interview met Bisschop Tutu vraagt Ivo Niehe aan het slot van de uitzending: Zou U in één hele korte zin een omschrijving willen geven van democratie? Breeduit lachend, omdat Ivo hem zo voor het blok probeerde te zetten en hij het eigenlijk helemaal niet moeilijk vond zijn antwoord kort te houden, sprak hij: *Het volk...het volk moet het doen.*

De eenvoud van dit antwoord bevestigde ons gevoel dat alles begint met bewustwording van het individu als lid van de grote wereldmensheid

en dat elk mens daarin zijn eigen verantwoording draagt.

Dan is ook de uitspraak: *Verbeter de wereld en begin bij jezelf*, geen doodoener meer maar iets wat een grote geestelijke waarheid in zich draagt.

Maar waar te beginnen met dat werken aan jezelf?

Het overwinnen van een drempel

Alles wat we tegenkomen in de wereld vraagt als het ware: *Hoe ga ik hier mee om?* Zijn we al zo tolerant dat we steeds proberen begrip te hebben voor de verkeerde handelswijze en kwetsende woorden die ons regelmatig ten deel vallen? Als je oplettend bent dan merk je dat je *lagere zelf* altijd wel een reden vindt om zichzelf te rechtvaardigen.

Het hogere zelf daarentegen streeft er juist naar de ander en/of de wereld te begrijpen en heeft de bereidheid zich daarvoor te interesseren en in te zetten.

Zolang we nog met onze vinger anderen de schuld toewijzen raakt alles, zoals de huidige wereld ons laat zien (spiegelt) uit evenwicht en vervallen we in de slachtoffer rol. Fanatiek vasthouden aan principes roept zelfs krachtige medestanders op in de vorm van de donkere krachten van Ahriman en Lucifer. Zij willen ons, elk op eigen wijze voor een éenzijdige ontwikkeling winnen, waardoor er een wereld vol onwaarheid, leugens en bedrog ontstaat. Rudolf Steiner spreekt in dit verband over een belangrijk te overwinnen drempel in de komende tijd.²⁾

‘In die mate waarin de mens in staat is in de komende tijd een brug te slaan tussen zijn lagere en hogere zelf zal in de volgende, de zesde cultuurperiode geestelijke broederschap ontstaan’.

Hij vertelt ook dat Rusland in deze toekomstige 6^e cultuurperiode een belangrijke rol speelt.

Kijken vanuit een geesteswetenschappelijk sfeer

Op zoek naar meer inzichten/ geestelijke achtergronden over de huidige situatie van Rusland en de Oekraïne kwamen we in de geesteswetenschappen van Rudolf Steiner veel aanwijzingen tegen. Ook in de boeken van **Sergej O. Prokofieff**. (1954-2014) een in Rusland geboren en belangrijke leerling van Rudolf Steiner. Hij beschrijft aan de hand van historische gebeurtenissen de geestelijke

geschiedenis van Europa en Rusland.³⁾

Door zijn grote geesteswetenschappelijke kennis en zijn diepe verbondenheid met de Russische volksziel leer je in een geheel andere sfeer naar het Russische volk kijken. Een sfeer waar het éézijdige (hoofd) denken, dat uit angst zegt: *Ja maar... die oorlog dat kan niet, dat mag niet ...dat is zoiets vreselijks*, niet bij kan. Een geestesgesteldheid die verder kijkt dan de zichtbare en uiterlijke gebeurtenissen.

Rudolf Steiner spreekt hier als volgt over: ⁴⁾

'Door geesteswetenschappen wordt een andere sfeer geschapen. Een sfeer waarin ahrimanische wezens geen invloed hebben. In deze geestelijke sfeer kunnen zij geen toegang vinden en het zal de mens sterken om in de ahrimanische wereld vol materialisme en mechanisatie stand te kunnen houden`.

De Volksgeesten/engelen en hun missie.

De volksengelen zijn geestelijke wezens die de volksziel van een land behoeden en inspireren. Zij stammen uit de hiërarchie van de Aartsengelen en zij helpen de ziel van hun volk te groeien naar hun hogere zielen bestemming. Maar hoe doen ze dat? Het deed me - als oude vrije schooljuf - sterk denken aan één van de belangrijkste aspecten van de Rudolf Steiner pedagogiek. Er wordt daarbij niet gekeken naar wat een kind (nog) niet kan (dus precies het tegenovergestelde aan het reguliere

onderwijs), maar er wordt gekeken naar de kwaliteiten die het kind in zijn wezen heeft meegenomen naar de aarde. Dit vormt de basis van waaruit het kind wordt begeleid om zich in dit nieuwe leven verder te ontwikkelen.

In deze sfeer krijgen kinderen van jongs af aan meer begrip te hebben voor elkaar en – om goed te leren samenwerken - waarbij ze elkaars kwaliteiten leren zien, waarderen en inzetten. Zo werken de volksengelen ook. Zij kijken naar de kwaliteiten/de geaardheid van hun volk wat mede bepaald wordt door de geografische ligging, het klimaat en de energie van Moeder Aarde. (zie ook over de volksziel van Oostenrijk in onze vorige nieuwsbrief).

Met hun geestelijke impulsen werken ze in op mensen die daar ontvankelijk voor zijn. De aanwezige zielenkwaliteiten worden geïnspireerd om zich verder te ontwikkelen en om op de juiste wijze te worden ingezet. ⁵⁾

Hun missie is: *De ontwikkeling van de gehele mensheid voorruit te brengen.*

*Foto, Aartsengel Michaël, Ikoon van Andrej Rublew, Tretjakow-Galerie in Moskou.

Verbindende en scheidende energieën

In tegenstelling tot de volksengelen die met verbindende energieën op de mensheid inwerken, doen Ahriman en Lucifer dat met scheidende energieën. Als je goed oplet zijn ze er voortdurend op uit om ons tegen elkaar op te zetten en om een sfeer van scheiding en onbegrip te kweken. Zij zoeken mensen uit in de bevolking die ontvankelijk zijn voor scheidende energieën, zoals angst, hoogmoed en egoïsme. Deze mensen gebruiken ze dan als eenzijdig gerichte instrumenten. Een duidelijk voorbeeld hiervan zien we in het gedrag van de Russische regering. Daarmee proberen de donkere krachten met alle macht tegen te gaan dat het Russische volk een volgende fase in haar ontwikkeling bereikt.

De volksziel van Europa

De Europese landen om ons heen vormen ook een gezamenlijke volksziel. (Je kunt het opnieuw vergelijken met een vrije schoolklas, zie boven) Elk Europees land vertegenwoordigt daarin een eigen geestesgesteldheid. ⁶⁾

Mensen die door landen van Europa reizen weten dat ieder land een andere uitstraling/sfeer/ heeft. Dat komt omdat in elke volksziel één van de zielenkwaliteiten – de gewaarwordingsziel - verstand en of gemoedsziel- en/of de bewustzijnsziel - meer uitgerijpt is. De volksengel werkt daar met aanmoedigende geestelijke impulsen op in. Hoe belangwekkender de zielenbestemming/opdracht van een land voor de toekomstige aarde ontwikkeling is hoe meer tegenkrachten er aan het werk zijn om dat te verhinderen. Zij werkten bijvoorbeeld in het verleden door mensen heen, zoals Hitler en zijn handlangers. Ze wilden daarmee verhinderen dat de Duitse volksziel zich naar een hogere moraliteit ontwikkelde om met deze gezuiverde krachten aan een brug tussen het lagere en het hogere ik te kunnen bouwen. Want de opdracht van de Duitse volksziel is om de gezamenlijke Europese ziel naar een hogere ontwikkeling te brengen.

De drijvende sociale krachten van de volksgeesten/engelen in Europa

Sinds 1500 leven we in een tijd waarin we onze morele ontwikkeling/de bewustzijnsziel kunnen ontplooiën. ⁷⁾

In de Geestwetenschappen wordt de geheel gezuiverde en gelouterde bewustzijnsziel beschreven als een heilige schaal, waarin *het geestzlf* kan indalen.

Dit is wat Rudolf Steiner bedoelde met de volgende ontwikkelingsfase van de mensheid, het bereiken van geestelijke broederschap (zie boven). Dan is de brug tussen het hogere en lagere ik geslagen en zal het geestzlf naar de aarde kunnen afdalen.

In Europa gaat er door de sterk heersende antisociale tendens veel mis. Donkere krachten zien juist nu hun kans om in de moeilijke situatie, ontstaan door de Oorlog in de Oekraïne, overal scheiding en onrust te stoken. Zij weten heel goed dat als het de landen in Europa lukt met elkaar te leren samenwerken en hun verschillende zielenaspecten verenigen, er vanuit de

geestelijke wereld grote krachten vrijkomen. Want achter deze zichtbare antisociale tendensen drijft een sterke geestelijke sociale kracht die in de toekomst tevoorschijn zal treden. ⁸⁾

De volksengelen werken overal waar dat mogelijk is met deze sociale – verbindende krachten op de mensheid in.

De volksziel van het Rusland

In het jaar 1912 hield Rudolf Steiner in Helsingfors (Finland) een reeks voordrachten voor Russische toehoorders. Hij deed daar een opmerkelijke uitspraak over de Russische volk⁹⁾;

‘Als je op zoek gaat naar het beste wat in het Russische volk besloten ligt is dat niet op aarde te vinden, maar zetelt in de geestelijke wereld.

Met dit `beste` in de geestelijke wereld wordt `het geestzlf` van de Russische volksziel bedoeld. Zij is voorbestemd *dit hoge geestelijke* op aarde te brengen om daarmee de mensheid in de verre toekomst - *de 6^e cultuurperiode (3573)* - naar een hogere geestelijke ontwikkeling te begeleiden. *Elk tijdperk heeft 7 cultuurperioden. Op dit moment leven wij in het na-Atlantische tijdperk en in de 5e cultuurperiode.

Door het zuiveren van het bewustzijn van de volksziel wordt een heilige schaal gevormd.

Alleen als dit gebeurt kan het *Geestzlf* daarin afdalen.

Behalve door enkele hoge ingewijden is dit bewustzijnsstadium - het volledig indalen van het *Geestzlf* in de ziel - nog niet op aarde gerealiseerd. De volksengel van Rusland, Aartsengel Michaël wacht op deze zuivering om daarna het Russische Volk te helpen met het bereiken van haar uiteindelijke bestemming. Het gevolg is dat tegenwerkende/donkere krachten steeds weer, tot op de dag van vandaag, van deze gelegenheid gebruik maken om een eenzijdige ontwikkeling te veroorzaken.

Dit verborgen hoge geestelijke in de Russische Oosterse cultuur zorgde ook voor een - *van nature aanwezige* - diepe afkeer van de Westerse mentaliteit (Amerika).

Je kunt ook zeggen: het hoge geestelijke van *Lucifer* strijdt tegen de geesteloosheid van het Westen, *Ahriman*.

Deze twee krachten zitten beiden achter de grote strijd die nu is ontvlamd.

Is er sprake van een eenzijdige ontwikkeling, door een overmatige invloed van Ahriman, ontstaat er kwaad en wordt materialisme zonder geestelijk besef tot een kwaadaardige robotsamenleving. Daar tegenover staat dat een eenzijdige ontwikkeling door de invloeden van Lucifer, wat een geestelijke ontwikkeling zonder waarheidskennis inhoudt, tot grootheidswaan leidt. Het wordt tot een geloof zonder `weten` en daarmee gewetensloos. Dit wordt in de geesteswetenschappen de Anti-Christ genoemd.

(Foto Aartsengel Michaël als bestrijder van de anti- Christ. Zuid-Russische ikoon uit begin 1800.)

Aan het einde van de bovengenoemde voordracht geeft Rudolf Steiner zijn Russische toehoorders de volgende tekst mee. Een tekst waaruit blijkt dat de strijd tegen de donkere machten noodzakelijk en onvermijdelijk is om die krachten te ontwikkelen die nodig zijn voor de toekomstige aarde ontwikkeling.

Aus dem Mut der Kämpfer.
Aus dem Blut der Schlachten
Aus dem Leid Verlassener
Aus des Volkes Opfertaten
Wird erwachsen Geistesfrucht
Lenken Seelen geist bewusst
Ihren Sinn ins Geisterreich
¹⁰⁾ (vertaling is onderaan de brief te vinden)

Als je deze woorden in gedachten aan de huidige situatie op je in laat werken, dan voel je dat het mes van de strijd aan twee kanten snijdt.

Het Oekraïense volk strijd moedig tegen de donkere krachten om de eigenheid en de

bestemming van haar volksziel te vrijwaren /bevrijden. Het Russische volk voert een strijd met zichzelf, totdat de hoogmoed door het vele leed, het opgeeft. Dan komt er inzicht en zuivering van de Russische volksziel.

Een oude legende over de heilige stad Kitesch

Kennis van de uiteindelijke bestemming van het Russische volk is niet alleen terug te vinden in oude kunstwerken, maar ook bewaard gebleven in een oude legende.¹¹⁾

Het verhaal gaat over de heilige stad Kitesch, waarin een ongeëvenaarde

hoogconjunctuur heerste. De zuivere geestelijke moraliteit van deze stad was op zo'n hoog niveau dat ze voor mensen met kwade bedoelingen, zoals vijandelijke veroveraars, onzichtbaar en dus onvindbaar was.

In deze legende wordt een oud weten tot uitdrukking gebracht, dat oorspronkelijk nog in de Oost Europese volken leefde. Het *weten* van een heilige graalstad die als een geestelijke tempel in de geestelijke wereld verblijft en in de 6^e cultuurperiode naar de aarde zal afdalen. Met deze legende wordt geduid op de toekomst waarin de Russische volksziel door het vuur van de loutering is heengegaan. Dan zal er geen invloed van donkere machten meer mogelijk zijn.

Een Heldenepos over de inwijdingsweg van de Russische volksziel

Van een veel recentere tijd, rond 1920, stamt een Heldenepos. Zij ontstond in het noorden van Rusland in een klein dorpje en werd gezongen door een oude helderziende Byline zangeres. Zij bezingt daarin de geheimen van de inwijdingsweg van de Russische Volksziel.

Het lied gaat over de beproevingen die het Russische volk heeft doorgemaakt én die nog zullen komen om daaruit die geestkracht te ontwikkelen om in de verre toekomst haar taak en bestemming: *Het stichten van een nieuwe spirituele cultuur; een rijk van broederliefde*, te kunnen dragen.

De drie helden in het lied vertegenwoordigen de drie zielenaspecten van de mensheid.

In het begin van het lied zijn de helden zo bezig met *heldhaftige helden te zijn, verblind door hun egokrachten*, dat ze niet in de gaten hebben dat ze tegen zichzelf vechten. Elke keer als ze één vijand verslaan, staan er twee nieuwe weer op. Uiteindelijk wordt de overmacht zo groot dat ze op de vlucht slaan. De beproevingen die zij daarna ondergaan leiden hen uiteindelijk tot een ontmoeting met de

Russische volksgeest Aartsengel Michaël, dan met Maria Sophia de moeder Gods, en uiteindelijk met Christus zelf. In het boekje is het gezang zowel in het Duits als in het Russisch opgetekend en slaat daarmee symbolisch een brug tussen het Oosten en het Westen.

Sergej O. Prokofieff belichte dit heldenepos vanuit de geesteswetenschappen in het boekje; *'Die Prophetische Byline: Wie die heiligen Berge aus ihren felsigen Höhen die mächtigen russischen Helden entließen.'*¹²⁾

Met dit boekje laat hij zien dat de wijsheid van dit gezang tot ver over de grenzen van Rusland uitreikt en de zielenkrachten sterkt van ieder mens die zich hierin verdiept.

Een Nederlandse Correspondente in Moskou

In het begin van de oorlog waren er nog journalisten die ons een beeld probeerden te geven hoe de situatie van de Russische bevolking was. Ik herinner me nog goed hoe de Nederlandse journaliste *Iris de Graaf* op straat in Moskou passanten om hun mening vroeg. Daar gebeurde iets wat grote indruk op mij maakte. Een vader met kinderwagen kwam langs haar lopen. Zij vroeg: Wat vindt u van de situatie? De man keek haar met een verstilde blik aan en sprak voor hij doorliep maar één zin: *Ik schaam mij diep voor wat hier gebeurt.*

Nu onlangs zag ik deze correspondentente weer voor het nieuws.

Haar moed om openlijk in Moskou op straat mensen met microfoon en camera vragen te stellen is groot gezien de situatie. Aan een jonge vrouw vraagt ze wat zij ervan vindt dat de regering jonge mannen voor mobilisatie oproept. De vrouw kijkt heel rustig in de camera en spreekt zeer bedachtzaam: *De mensen hebben angst, de mogelijkheid om te protesteren is heel gering.* Op hetzelfde moment komen er twee politiemannen die haar meenemen, wat ze heel rustig doet. Ze wist van tevoren dat dit zou gebeuren en met opgeheven hoofd loopt ze mee naar het politiebusje. Toen ik deze fragmenten zag had ik meteen het gevoel: Dit is iets wat we niet vergeten mogen. Het gevoel dat er veel Russische mensen zijn zoals deze vader en deze jong vrouw die dit grote onrecht als zielenpijn, in het verborgene in hun hart moeten leren dragen. Tot het gerijpt is tot een innerlijke onoverwinnelijk kracht.

Zie ook boven de uitspraak van Rudolf Steiner; Uit leed en pijn wordt de kracht geboren voor een nieuwe ontwikkeling.

Werken aan jezelf is als een gebed voor de wereld

Hier kom ik graag nog even terug op Bisschop Tutu, die met zijn eenvoudige woorden en zijn goedlachse humeur, de kern van het leven raakte: *Het volk, de mens zelf moet het doen.*

Positieve ontwikkelingen ontstaan daar waar mensen enthousiast en met een warm hart samenwerken. Dan staan de volksengelen klaar om ons te beschermen met de juiste ingevingen en aan te moedigen met nieuwe inspiraties.

Rudolf Steiner wijst er ook op dat een houding van goede wil, de intentie geestelijk te willen groeien ons in de komende tijd zal beschermen.¹³⁾

Geestelijk groeien doen we door onze gedachten te zuiveren en onze emoties en wilskrachten in zuivere banen te leiden.

Dan stroomt er een helende scheppende kracht de etherwereld in, die niet alleen onze eigen ontwikkeling

voortbrengt, maar tegelijkertijd een impuls geeft aan de hele aardeontwikkeling. Zo is elke stap die we op deze weg van zuivering doen, als een gebed voor de wereld.

¹⁾GA 159 Etherfeld 13 Juni 1915, Das Geheimnis des Todes. Wesen und bedeutung Mitteleuropa's und die europäischen Volksgeister, bldz 277

²⁾GA 186 Die soziale Grundforderung unserer Zeit 7-12-1918

³⁾Die Geistigen Quellen Osteuropas und die künftige Mysterieën des heiligen Gral – en - Die Geistigen Aufgaben Mittel- und Osteuropas.

⁴⁾GA 26 Leitsätze maart 1925 S.258

⁵⁾GA121 Die Mission einzelner Volksseelen.

⁶⁾GA 121 bldz 60 Die Mission einzelner Volksseelen.

Interessant om te weten is, dat Nederland en Duitsland oorspronkelijk dezelfde volksengel hadden. Na een splitsing daarvan kwam Nederland onder begeleiding van een Tijdgeest, een rang hoger dan de volksengelen. Helaas is hier niet meer over gezegd, maar je kunt wel aanvoelen/zeggen dat de Nederlandse ontwikkeling op het gebied van vrijheid, verandering en vernieuwing vaak vooraan loopt. Daar waar dit `vooruitlopen` doorslaat naar het negatieve, wat in Nederland steeds meer naar voren treedt, herken je de donkere tegenwerkende krachten.

⁷⁾ Vanaf het jaar 1500 is de ontwikkeling van de bewustzijnsziel begonnen en werd het mogelijk onze zieleninstrumenten, het voelen, willen en denken te zuiveren.

De komende ontwikkeling in de 6^e na- Atlantische cultuurperiode (3573) is die van een volgende fase in ontwikkeling wordt *het Geestzelf* genoemd. Een periode waarin geestelijke broederschap zal ontstaan.

⁸⁾ GA 186 die soziale Grundforderung unsere Zeit 7-12-1918

⁹⁾Rudolf Steiner GA 158 Das Russische Volkstum Seite 216

¹⁰⁾ *Uit de moed van de strijders*

Uit het bloed van het strijdtoneel

Uit het leed van de achtergeblevenen

Uit de offerdaden van het volk

Zullen geestelijke vruchten groeien

Die de zielen geestbewust

De geestelijke wereld binnenleiden)

¹¹⁾ De legende stamt uit het jaar 1250 en is op het internet te vinden. Weliswaar in veranderde vorm omdat het tot een opera bewerkt is en er verschillende elementen aan toegevoegd zijn die niet helemaal met de oorsprong overeenkomen.

¹²⁾*Hoe de heilige bergen uit hun hoge rotsblokken machtige Russische Helden vrijlieten`*. Helaas alleen in de Duitse taal verkrijgbaar - uitgeverij Nearchus.

¹³⁾ zie ook nieuwsbrief 8 over de okkulte betekenis van `onder de regenboog staan`

**(Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs is het niet toegestaan teksten of foto's voor andere doeleinden te gebruiken.)*

